

Phát triển mạnh mẽ con người, lấy con người là trung tâm và động lực của sự phát triển trong kỷ nguyên vươn mình của dân tộc

Nguyễn Văn Khoát*, Võ Khánh Vinh**

Nhận ngày 4 tháng 9 năm 2024. Chấp nhận đăng ngày 9 tháng 12 năm 2025.

Tóm tắt: Con người luôn là chủ đề trung tâm của sự phát triển đất nước; kỷ nguyên phát triển mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc đòi hỏi phải có tư duy luận, nhận thức luận mới về con người. Bài viết này bàn đến một cách khái quát nhất về việc phát triển mạnh mẽ con người, lấy con người là trung tâm, động lực của phát triển đất nước, bao gồm: tiếp cận, nhận thức về phát triển mạnh mẽ con người trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc; con người là trung tâm, động lực của sự phát triển trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc.

Từ khoá: Con người, trung tâm, động lực, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc.

Phân loại ngành: Luật học

Abstract: Human is always a central theme of national development. In the new era of development, the era of national rising, it requires a new thinking and epistemology about human. This article discusses in the most general way about the strong development of human, taking human as a center and a driving force of national development, including an approach and awareness of the strong development of human in the new era - the era of national rising; human is the center and the driving force of development in the new era - the era of national rising.

Keywords: Human, center, driving force, the era of of national rising.

Subject classification: Jurisprudence

1. Mở đầu

Tư duy, nhận thức về phát triển mạnh mẽ con người, lấy con người là trung tâm, động lực của sự phát triển trong kỷ nguyên vươn mình của dân tộc đòi hỏi phải có tư duy, nhận thức đúng, đầy đủ, sâu sắc về con người. Điều này lại đòi hỏi cần phải có cách tiếp cận tổng thể, hệ thống, toàn diện, bao trùm về con người trong tư duy, nhận thức và hành động liên quan đến con người, mới có thể để làm sáng tỏ một cách đúng đắn, đầy đủ, sâu sắc về con người trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc. Đó là các cách tiếp cận đa ngành, liên ngành, đa phương diện, tích hợp: Triết học, nhân học, đạo đức học, xã hội học, tâm lý học, văn hoá học, chính sách học, luật học... về con người. Trên cơ sở tiếp cận này mới làm sáng tỏ được vai trò, vị thế, tiềm năng, năng lực, khả năng, giá trị, chức năng của con người để phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới.

2. Tiếp cận, nhận thức về phát triển mạnh mẽ con người trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc

2.1. Tiếp cận tổng thể, hệ thống, toàn diện, bao trùm về con người trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước

* Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội.

** Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

Email: vokhanhvinh.vass@gmail.com

Tiếp cận tổng thể, hệ thống, toàn diện, bao trùm về con người là nền tảng của việc nhận thức lấy con người là trung tâm, động lực của sự phát triển trong kỷ nguyên vươn mình của dân tộc. Cách tiếp cận này gắn con người, phát triển con người với đất nước, phát triển đất nước và gắn đất nước, phát triển đất nước với con người, phát triển con người, trong toàn bộ quá trình phát triển của con người, của cả phát triển đất nước. Bởi lẽ, phát triển đất nước không có mục tiêu cao cả nào khác ngoài mục tiêu vì con người, phát triển con người. Điều này có nghĩa rằng, mục tiêu cao cả cuối cùng của phát triển đất nước, xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta, phát triển nền kinh tế thị trường Việt Nam định hướng xã hội chủ nghĩa, xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, xây dựng nền dân chủ xã hội chủ nghĩa đều xuất phát từ con người, tất cả vì con người, cho con người, bởi con người. Nói một cách khái quát, cần phải con người hoá toàn bộ quá trình phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

2.2. Cần có nhận thức về phát triển tổng thể, hệ thống, toàn diện, bao trùm về con người trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc

Tư duy tiếp cận tổng thể, hệ thống, toàn diện, bao trùm về con người sẽ dẫn đến nhận thức về phát triển tổng thể, hệ thống, toàn diện, bao trùm về con người.

Con người tổng quát có bản chất là tổng hoà các mối quan hệ trong một tổng thể thống nhất các thuộc tính, đặc trưng, phương diện, mối quan hệ. Bản chất của con người là tổng hoà các mối quan hệ xã hội. Nhìn từ phương diện này, cần phải có quan điểm phát triển tổng thể, toàn diện, bao trùm về con người. Phát triển tổng thể con người là phát triển tất cả các thuộc tính, đặc trưng, đặc điểm, phương diện, tiềm năng, năng lực, khả năng của con người trong một chỉnh thể thống nhất để phát huy sức mạnh tổng hợp của con người. Phát triển toàn diện con người là phát triển đầy đủ, đồng bộ tất cả các phương diện, không thiếu phương diện phát triển nào của con người. Phát triển bao trùm con người là phát triển bao quát toàn bộ không gian phát triển, các phương diện phát triển con người, không bỏ qua không gian, phương diện phát triển nào của con người. Do vậy, cần phải có chính sách phát triển tổng thể, bao trùm, toàn diện về con người để phát huy sức mạnh con người, tạo động lực mới trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước.

Con người tổng quát có các phương diện thể hiện cụ thể của nó, trong đó có các phương diện: vật chất, tinh thần, kinh tế, chính trị, đạo đức, văn hoá, xã hội, môi trường/sinh thái, công nghệ, sinh học, nhân văn, công nghệ, pháp luật, pháp quyền, nhân quyền... Do đó, có con người ở các phương diện tương ứng: con người kinh tế, con người chính trị, con người đạo đức, con người văn hoá, con người xã hội, con người môi trường/sinh thái, con người công nghệ, con người tự nhiên, con người nhân văn, con người công nghệ, con người pháp luật, con người pháp quyền, con người nhân quyền... Nhìn từ phương diện này, cần phải phát triển tất cả các phương diện cụ thể của con người, cần phải có quan điểm phát triển cụ thể gắn với từng phương diện nói trên. Từ đây cho thấy cần phải có các chính sách cụ thể để phát triển các phương diện cụ thể của con người, phát huy các phương diện đó của con người, tạo động lực mới cho phát triển đất nước.

Mối quan hệ giữa phát triển tổng thể, toàn diện, bao trùm con người trên các phương diện cụ thể là mối quan hệ biện chứng giữa cái chung và cái riêng trong phát triển con người. Cần phải có chính sách phát triển tổng thể, toàn diện, bao trùm về con người và các chính sách phát triển cụ thể về con người. Thời gian qua, chúng ta nói nhiều về phát triển tổng thể, toàn

diện con người mà chưa bàn về phát triển bao trùm con người, chưa nói đầy đủ, sâu sắc về phát triển các phương diện cụ thể của con người. Thiết nghĩ rằng, đã đến lúc cần phải đẩy mạnh nghiên cứu những vấn đề này để cung cấp những luận cứ lý luận và thực tiễn cho việc xây dựng chính sách phát triển con người nhằm phát huy tối đa nhân tố con người trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước.

2.3. Xây dựng và thực hiện chủ thuyết về phát triển con người trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước

Phát triển đất nước cần phải có chủ thuyết. Chủ thuyết phát triển đó cần phải bao quát phát triển con người, phát triển nhà nước, phát triển xã hội. Tư tưởng trung tâm xuyên suốt của chủ thuyết phát triển đất nước là xuất phát từ con người, vì con người, vì tồn tại của con người, vì phát triển con người. Con người, tồn tại của con người, phát triển con người gắn liền với xã hội, tồn tại xã hội, phát triển xã hội nói chung, với nhà nước, phát triển nhà nước, với phát triển các thành tố khác của xã hội nói riêng. Con người là nhân vật trung tâm của sự phát triển đất nước; đất nước, phát triển đất nước là vì người dân của mình. Nói cách khác, phát triển phải của con người, do con người, vì con người.

Con người là giá trị cốt lõi trung tâm, động lực xuyên suốt toàn bộ quá trình phát triển đất nước. Bởi vì mọi sự phát triển đều phải lấy con người làm giá trị cốt lõi trung tâm, con người là động lực của sự phát triển. Con người xuyên suốt toàn bộ quá trình phát triển đất nước, là điểm xuất phát, ở trong tiến trình phát triển đất nước và cũng là mục tiêu cuối cùng, cao cả nhất của phát triển đất nước.

Lấy con người là trung tâm, động lực của sự phát triển là lấy hệ giá trị con người làm trung tâm, động lực, trong đó các giá trị tự do, sáng tạo, phẩm giá là các giá trị cốt lõi.

Quan điểm lấy con người là trung tâm, động lực là quan điểm đổi mới, coi trọng con người thay cho quan điểm lấy xã hội, nhà nước là trung tâm, động lực. Bởi vì, cả xã hội, cả nhà nước đều được hình thành và phát triển dựa trên nền tảng tồn tại của con người, con người vừa là mục tiêu vừa là chủ thể vừa là động lực phát triển đất nước. Động lực của sự phát triển nằm chính ngay trong con người. Không có con người thì không thể có xã hội và nhà nước. Con người phát triển là cơ sở, nền tảng cho xã hội và nhà nước phát triển, và ngược lại. Xây dựng hệ giá trị con người làm nền tảng cho phát triển con người, phát triển xã hội, bao quát hệ giá trị vật chất và hệ giá trị tinh thần của con người Việt Nam. Trong hệ giá trị con người thì giá trị tự do, sáng tạo, phẩm giá là giá trị cốt lõi. Định vị đúng “vị thế” con người trên phương diện mục tiêu, chủ thể, nguồn lực và động lực trong phát triển đất nước.

Phát triển hài hoà con người Việt Nam thể hiện ở việc phát triển hài hoà phương diện vật chất và phương diện tinh thần của con người. Đời sống con người bao gồm phương diện vật chất và phương diện tinh thần, hai phương diện đó gắn liền chặt chẽ, tương tác và bổ sung cho nhau, tạo thành con người tổng hoà, chỉnh thể, không thể bị chia cắt. Trong quá trình phát triển phải bảo đảm sự hài hoà hoá trong bản thân mỗi con người, hài hoà hoá với chính mình, với người khác, với xã hội, với tự nhiên.

Phát triển con người vật chất đòi hỏi phải cải thiện đời sống vật chất của con người, đáp ứng nhu cầu vật chất ngày càng gia tăng của con người, coi trọng giá trị, lợi ích vật chất của con người, làm cho con người ngày càng giàu có về vật chất.

Phát triển con người tinh thần đòi hỏi phải cải thiện đời sống tinh thần của con người, đáp ứng nhu cầu tinh thần ngày càng gia tăng, phong phú, đa dạng của con người, phát triển tài

sản tinh thần của con người, tự do hoá đời sống tinh thần, làm cho con người ngày càng giàu có về tinh thần, tích lũy nhiều hơn tài sản tinh thần.

Trong quá trình phát triển, phải hài hoà hoá phát triển đời sống vật chất với đời sống tinh thần của con người, không được coi nhẹ đời sống vật chất, lợi ích vật chất, nhưng cũng không được vật chất hoá, lợi ích hoá đời sống con người, quá đề cao giá trị, lợi ích vật chất, coi trọng chủ nghĩa thực dụng, làm nghèo nàn hoá, bần cùng hoá đời sống tinh thần của con người. Khắc phục sự không hài hoà về đời sống vật chất và tinh thần của con người, phát triển kinh tế phải đi đôi với phát triển văn hoá tinh thần của con người, tăng cường chỗ dựa về tinh thần, tăng cường sự đồng thuận về tinh thần, củng cố, phát triển niềm tin xã hội.

Xây dựng nền văn minh hiện đại Việt Nam là nền văn minh kết hợp hài hòa văn minh vật chất với văn minh tinh thần, văn minh truyền thống và văn minh hiện đại về vật chất và tinh thần. Văn minh hiện đại đó được hình thành trong quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước, hội nhập quốc tế, đổi mới, phát triển đất nước, đổi mới, phát triển con người Việt Nam.

2.4. Nghiên cứu xây dựng và thực hiện Chiến lược phát triển con người trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước

Chiến lược phát triển con người trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước hiện thực hoá chủ thuyết về phát triển con người trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước. Chiến lược này bao gồm hệ quan điểm, mục tiêu (tổng quát và cụ thể), trọng tâm/đột phá, nhiệm vụ và giải pháp phát triển con người Việt Nam, trong đó bao gồm: nghiên cứu, xác định và triển khai xây dựng, lan toả và giáo dục hệ giá trị con người Việt Nam trong hệ giá trị tổng thể của Việt Nam. Hệ giá trị, phát huy hệ giá trị con người Việt Nam phải là tư tưởng, nền tảng, quan điểm chỉ đạo xuyên suốt chiến lược đó. Hệ chuẩn mực con người Việt Nam gắn liền với hệ giá trị con người Việt Nam, với quyền con người. Về vấn đề này, Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng đã chỉ rõ: Tập trung nghiên cứu, xác định và triển khai xây dựng hệ giá trị quốc gia, hệ giá trị văn hoá và *chuẩn mực con người* (tác giả nhấn mạnh) gắn với giữ gìn, phát triển hệ giá trị gia đình Việt Nam trong thời kỳ mới... Từng bước vươn lên khắc phục các hạn chế của con người Việt Nam; xây dựng con người Việt Nam thời đại mới, gắn kết chặt chẽ, hài hoà giữa giá trị truyền thống và giá trị hiện đại (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 143).

3. Con người là trung tâm, động lực của sự phát triển trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc

3.1. Con người là chủ thể chính, quyết định của quá trình phát triển trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước

Con người có “vị thế”, “địa vị” như thế nào trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam?

Con người Việt Nam là chủ thể chính, quyết định của quá trình phát triển đất nước. Con người không chỉ khách thể, đối tượng của sự phát triển đất nước mà trước hết và trên hết là chủ thể của sự phát triển đất nước. Trong xã hội, có nhiều chủ thể của phát triển xã hội, nhưng con người là chủ thể chính, trụ cột, không thể thay thế, do vậy, cần tập trung phát triển con người. Con người tồn tại trong xã hội nói chung, trong từng lĩnh vực cụ thể nói riêng với nhiều tư cách, nhưng tư cách chủ thể trung tâm, chủ thể quyền là cốt lõi, ngoài tư cách khách thể, đối tượng của sự phát triển. Hơn thế nữa, con người không phải là chủ thể

bị động mà chủ thể tự do, khai phóng, đổi mới sáng tạo phát triển đất nước, bởi vì con người có năng lực tiềm năng phát triển chính mình, phát triển nhà nước, phát triển xã hội. Phát triển xã hội, phát triển nhà nước phải xuất phát, dựa vào phát triển con người, phát triển toàn diện con người, quyền con người. Điều 3 Hiến pháp Việt Nam 2013 ghi nhận: Nhà nước bảo đảm phát huy quyền làm chủ của Nhân dân; công nhận, tôn trọng, bảo vệ và bảo đảm quyền con người, quyền công dân; thực hiện mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh, mọi người có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc, có điều kiện phát triển toàn diện (Quốc hội, 2013).

Do vậy, cần phải có nhận thức đúng, đầy đủ về chủ thể con người Việt Nam. Nhu cầu nhận thức đó đòi hỏi phải có cách tiếp cận rộng đến chủ thể con người trong phát triển đất nước.

3.2. Con người là chủ thể đa cấp độ của sự phát triển

Đó là nhận thức đa cấp độ về con người: dựa trên tiếp cận cá nhân chúng ta có con người cá nhân; dựa trên tiếp cận gia đình chúng ta có con người gia đình; dựa trên tiếp cận tập thể chúng ta có con người tập thể; dựa trên tiếp cận nhóm (nhóm xã hội, giai tầng, giai cấp) chúng ta có con người nhóm; dựa trên tiếp cận toàn bộ xã hội chúng ta có con người xã hội hay con người nhân dân; dựa trên cấp độ quốc gia chúng ta có con người quốc gia (công dân); dựa trên phạm vi toàn cầu chúng ta có con người nhân loại, toàn cầu. Dù có cấp độ tiếp cận nào đi nữa, thì con người vẫn là chủ thể trong các cấp độ đó. Chúng ta có con người cá nhân, con người gia đình, con người tập thể, con người cộng đồng, con người giai tầng, con người giai cấp, con người xã hội hay con người nhân dân (tổng thể nhân dân), con người quốc gia, con người nhân loại. Vấn đề đặt ra là cần xác định đúng vị thế, địa vị với các quyền và nghĩa vụ nhất định của các tư cách chủ thể đó của con người trong phát triển đất nước. Chính sách phát triển con người Việt Nam cần phải bao quát hết các cấp độ phát triển đó của con người Việt Nam. Vấn đề này chưa được quan tâm đúng mức ở nước ta.

3.3. Con người là chủ thể đa lĩnh vực

Đó là nhận thức đa lĩnh vực/phương diện về con người: kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội, tộc người, sinh học, tâm lý, lịch sử, môi trường, công nghệ, số, pháp luật... Trên mỗi lĩnh vực đó, con người đều có những nhu cầu, khát vọng, mong muốn, lợi ích nhất định gắn với lĩnh vực đó. Dù nhìn ở lĩnh vực/phương diện nào đi nữa thì con người vẫn là con người với các nhu cầu, lợi ích tổng thể của nó. Do vậy, các chính sách cụ thể phát triển con người trên từng lĩnh vực/phương diện cụ thể cần phải cân nhắc đầy đủ các nhu cầu, lợi ích đặc thù của con người trên lĩnh vực/phương diện đó, đồng thời đặt trong mối liên hệ, quan hệ biện chứng với các chính sách cụ thể khác và chính sách tổng thể phát triển con người. Xã hội có bao nhiêu lĩnh vực/phương diện thì con người có bấy nhiêu lĩnh vực/phương diện và ngược lại. Do vậy, cần phải phát triển chủ thể đa lĩnh vực/phương diện đó để phát triển xã hội trong kỷ nguyên mới. Vấn đề này cũng chưa được quan tâm thoả đáng trong các nghiên cứu ở nước ta.

3.4. Con người là chủ thể của đa giá trị, đa hệ giá trị

Con người là chủ thể của giá trị, hệ giá trị. Con người là chủ thể tạo ra, thực hiện, lan toả, gia tăng, thụ hưởng đa giá trị, đa hệ giá trị. Điều đó có nghĩa là con người là chủ thể của giá trị, hệ giá trị quốc gia - dân tộc; hệ giá trị văn hoá; hệ giá trị cộng đồng; hệ giá trị gia đình; hệ giá trị của chính con người. Giá trị, các hệ giá trị đó là năng lượng, nguồn lực, động lực của phát triển đất nước, phát huy giá trị, các hệ giá trị đó là phát huy năng lượng, nguồn

lực, động lực phát triển đất nước. Con người là nguồn năng lượng, sức mạnh sáng tạo, nguồn lực phát triển vô tận, là lực lượng đóng vai trò quyết định, là loại vốn đặc biệt, vô tận, thúc đẩy phát triển đất nước. Quá trình phát triển, đổi mới đất nước, quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội là quá trình củng cố, tạo ra, làm sâu sắc, lan toả và gia tăng các giá trị con người Việt Nam với tư cách là trung tâm, mục tiêu, chủ thể và động lực phát triển đất nước.

3.5. Con người - vốn quý để phát triển đất nước

Để phát triển đất nước cần phải có những loại vốn nhất định. Đó là những vốn vật chất và phi vật chất. Con người thuộc vốn phi vật chất. Trong quá trình phát triển, vốn phi vật chất, đặc biệt vốn con người gắn liền với sức mạnh mềm ngày càng được phát huy như một nguồn vốn vô tận để phát triển. Cần nghiên cứu, xây dựng, phát huy vốn con người Việt Nam để tạo động lực phát triển đất nước.

3.6. Vai trò, sức mạnh, vị trí của con người trong phát triển đất nước

Trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước, con người là trung tâm, động lực của sự phát triển. Trung tâm, động lực đó thể hiện thông qua vai trò, sức mạnh, vị trí của con người trong phát triển đất nước.

Nói về vai trò, sức mạnh và vị trí của con người trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước là nói về vai trò, sức mạnh và vị trí của mọi người dân, mọi liên minh của người dân, mọi tầng lớp xã hội, giai tầng, giai cấp, mọi thành phần trong xã hội và của Nhân dân nói chung trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước. Vai trò, sức mạnh và vị trí của con người với các tư cách chủ thể nói trên trong phát triển đất nước được thể hiện trong việc thực hiện các quyền và trách nhiệm của mình do Hiến pháp và pháp luật quy định. Để khẳng định và phát huy vai trò, sức mạnh và vị trí của mỗi chủ thể đó cần phải có pháp luật và cơ chế pháp lý tương ứng.

Nói về vai trò của con người là nói về vai trò chủ thể, vai trò chủ nhân, vai trò làm chủ của Nhân dân trong phát triển đất nước. Nhân dân là chủ thể đóng vai trò quyết định trong phát triển đất nước. Nhân dân trước hết và trên hết là chủ thể trực tiếp của toàn bộ quyền lực trong xã hội. Đó là: Vai trò của Nhân dân trong tổ chức và vận hành quyền lực nhà nước; vai trò chủ thể của Nhân dân trong giám sát quyền lực nhà nước; vai trò chủ thể của Nhân dân trong phản biện xã hội. Phát huy vai trò của Nhân dân trong phát triển đất nước là phát huy vai trò đó để phát triển đất nước nhanh và bền vững.

Nói về sức mạnh của con người (hay sức mạnh nhân dân) là nói về sức mạnh tích hợp, tổng hợp của con người trong phát triển đất nước.

Sức mạnh con người là “một phạm trù tổng hợp, tích hợp”, bao gồm ít nhất: Sức mạnh khát vọng đổi mới để phát triển đất nước; sức mạnh tự hào dân tộc; sức mạnh trí tuệ; sức mạnh sáng tạo; sức mạnh trách nhiệm; sức mạnh hành động; sức mạnh kiểm tra, giám sát; sức mạnh niềm tin; sức mạnh đồng thuận; sức mạnh đại đoàn kết và các sức mạnh khác.

Sức mạnh của con người là “một chuỗi sức mạnh”, được thông qua vai trò, sứ mệnh, vị thế, địa vị, quyền, trách nhiệm và việc thực hiện vai trò, sứ mệnh, vị thế, địa vị, quyền, trách nhiệm của con người, việc thụ hưởng kết quả của sự phát triển đất nước. Phát huy sức mạnh của con người là phát huy chuỗi sức mạnh đó.

Sức mạnh của con người là nguồn lực, động lực cho phát triển đất nước. Nguồn lực, động lực phát triển đất nước nằm chính trong con người, ở con người Việt Nam. Nguồn lực, động lực đó vừa mang tính vật chất vừa mang tính tinh thần, tức là sức mạnh vật chất và tinh thần

vô tận, vĩ đại, càng khai thông, phát huy càng gia tăng để phát triển đất nước; nguồn lực, động lực đó trường tồn cùng sự phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới của dân tộc. Phát huy sức mạnh của con người trong phát triển đất nước là phát huy nguồn lực, động lực vô tận, vĩ đại đó, là một quá trình gia tăng các giá trị để phát triển đất nước nhanh và bền vững.

Con người giữ vị trí trung tâm trong phát triển đất nước. Đây là luận điểm mới được Đảng ta ghi nhận trong văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 173).

Vị trí trung tâm của con người thể hiện trước hết ở chỗ con người là điểm khởi đầu phát triển đất nước, chủ thể xuyên suốt quá trình phát triển đất nước, là mục tiêu cuối cùng mà phát triển đất nước hướng đến, là lực lượng chủ nhân, là nguồn lực không thể thay thế trong xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, là nhân tố quyết định sự thành bại của phát triển đất nước.

Vai trò chủ thể, sức mạnh, vị trí trung tâm của con người thể hiện ở các phương diện cụ thể sau đây: 1) Tham gia xây dựng chính đốn Đảng Cộng sản Việt Nam; 2) Thiết lập và tham gia xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam; 3) Tham gia xây dựng Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội; 4) Tham gia xây dựng đội ngũ đảng viên, cán bộ, công chức; 5) Tham gia phát triển kinh tế; 6) Tham gia quản lý xã hội; 7) Tham gia xây dựng, quản lý, thụ hưởng văn hoá; 8) Tham gia xây dựng nền quốc phòng toàn dân, an ninh nhân dân, ngoại giao nhân dân, thể trận lòng dân; 9) Tham gia xử lý kịp thời, nghiêm minh những tổ chức, cá nhân lợi dụng dân chủ, gây rối nội bộ, làm mất ổn định chính trị - xã hội hoặc vi phạm dân chủ, làm phương hại đến quyền làm chủ của nhân dân.

Cần phải phát huy vai trò, sức mạnh và vị trí của con người trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước. Để phát huy vai trò, sức mạnh, vị trí của con người trong phát triển đất nước, trước hết, cần phải hoàn thiện cơ chế, bao gồm thể chế, thiết chế, phương thức phát huy vai trò, sức mạnh và vị trí của con người trong phát triển đất nước. Đó là: hoàn thiện cơ chế phát huy vai trò, sức mạnh và vị trí của mỗi người dân trong phát triển đất nước; hoàn thiện cơ chế phát huy vai trò, sức mạnh và vị trí của mọi tầng lớp xã hội, giai tầng, giai cấp, mọi thành phần trong xã hội trong phát triển đất nước; hoàn thiện cơ chế phát huy vai trò, sức mạnh, vị trí của Nhân dân nói chung trong phát triển đất nước.

Con người thể hiện, phát huy vai trò, sức mạnh và vị trí của mình trước hết là thông qua các cuộc bầu cử. Tiếp đến, con người thể hiện, phát huy vai trò, sức mạnh và vị trí của mình bằng thực hiện tốt, có hiệu quả phương châm tổng quát, toàn diện “dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 173).

Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam (Đảng, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các tổ chức chính trị - xã hội) có trách nhiệm thể chế hoá quyền làm chủ của người dân trong các lĩnh vực cụ thể: kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội, môi trường, quốc phòng, an ninh, đối ngoại và các lĩnh vực khác của đời sống nhà nước và đời sống xã hội; xây dựng cơ chế pháp lý để người dân thực hiện quyền làm chủ nói chung, làm chủ trong mỗi lĩnh vực cụ thể nói riêng theo phương châm “dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 173).

3.7. Con người là chủ thể trung tâm, chủ thể chính của quyền con người trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước

Quyền con người gắn liền với con người, gắn liền với pháp luật. Chủ thể của quyền con người bao gồm con người cá nhân, con người tập thể (tổ chức), con người quốc gia. Con

người là *chủ thể trung tâm, chủ thể chính* của quyền con người. Con người, sự tồn tại của con người, tinh thần con người, giá trị con người là *yếu tố nền tảng tối đa* của pháp luật, thể giới pháp luật trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước. Pháp luật là phương thức tồn tại của con người, nhà nước, xã hội. Do đó, tồn tại con người gắn liền với tồn tại pháp luật. Trong con người có *con người pháp luật*. Con người pháp luật, trước hết, được hiểu là *con người nhân quyền*, tức là chủ thể tự chủ, có các quyền và thực hiện các quyền của mình. Nguyên tắc cơ bản của việc luận giải quyền con người thể hiện ở chỗ con người để trở thành con người cần phải có các quyền, trong đó có các quyền sinh tồn (bảo đảm tính mạng, tài sản, tự do), quyền bảo vệ chính mình khỏi mọi sự xâm hại bất hợp pháp từ phía các chủ thể khác trong xã hội.

Quyền con người là hạt nhân, giá trị cốt lõi của pháp luật, pháp quyền. Nền tảng của quyền con người là tồn tại con người, tinh thần con người, giá trị con người, tự do, đạo đức của con người, quyền tự nhiên của con người (quyền con người tự nhiên) và quyền thực chứng của con người (quyền con người thực chứng). Do vậy, pháp luật nhân quyền là cốt lõi của pháp luật trong phát triển đất nước.

Quyền con người là giá trị xuất phát và giá trị mục tiêu, giá trị phức hợp, giá trị quá trình của toàn bộ quá trình phát triển đất nước. Cần phải nhân quyền hoá toàn bộ quá trình phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

Quyền con người là giá trị phức hợp được hiểu là một hệ giá trị, bao gồm giá trị tích hợp tổng quát (tổng thể) và các giá trị cụ thể (mỗi quyền con người là một giá trị), tạo thành một hệ giá trị nhất định trong hệ thống giá trị của xã hội. Nói cách khác, đó là hệ giá trị quyền con người. Quyền con người là giá trị quá trình, tức là có quá trình của nó, được hiểu là giá trị lý tưởng, niềm tin, mục tiêu, nguyên tắc, nội dung, cốt lõi, hiện thực, hành động, đánh giá, kết quả, thụ hưởng.

Quyền con người là *một nguồn lực, động lực* phát triển đất nước, thúc đẩy, gia tăng quyền con người là thúc đẩy, gia tăng nguồn lực, động lực phát triển đất nước. Đó là nguồn lực, động lực vừa mang tính năng lượng, năng lực, khả năng tiềm tàng vừa mang tính hiện thực, kết quả cụ thể của phát triển đất nước. Quyền con người là nguồn lực, động lực vô tận của phát triển đất nước. Công nhận, tôn trọng, bảo đảm, thúc đẩy, bảo vệ quyền con người là công nhận, tôn trọng, bảo đảm, thúc đẩy, bảo vệ nguồn lực, động lực vô tận để phát triển đất nước. Vấn đề đặt ra là phải làm sao để công nhận, tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ hiệu quả quyền con người, quyền công dân trong hiện thực để phát huy nguồn lực, động lực phát triển đất nước.

Cần phải có tư duy mới về quyền con người trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước. Cần phải nghiên cứu để xây dựng và thực hiện giá trị luận hay giá trị quan về quyền con người trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước. Đây là tư duy mới, hiện đại về quyền con người, góp phần hiện đại hoá con người Việt Nam trong quá trình phát triển đất nước. Tư duy này tập trung vào việc nghiên cứu, phát huy các giá trị con người, quyền con người theo hướng: hoàn thiện thể chế về quyền con người, quyền công dân theo hướng cụ thể hoá các quyền hiến định, nội luật hoá các quyền con người được ghi nhận trong các điều ước quốc tế về quyền con người; hoàn thiện thể chế về thiết chế quyền con người theo hướng nâng cao năng lực bảo đảm, bảo vệ quyền con người; hoàn thiện thể chế về phương thức thực hiện quyền con người, theo hướng tạo điều kiện để chủ thể quyền con người thực hiện thuận lợi, hiệu quả quyền của mình.

4. Kết luận và kiến nghị

Kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam là tư duy luận mới, tư duy bước ngoặt, đột phá, tạo ra nguồn lực, động lực đột phá cho sự phát triển đột phá của dân tộc trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước. Trong kỷ nguyên phát triển mới của đất nước, con người được phát triển mạnh mẽ, lấy làm trung tâm, động lực của sự phát triển.

Hình thành tư duy, tiếp cận vượt trội, đột phá, tiên phong về phát triển con người, lấy con người làm nền tảng, trung tâm, mục tiêu, chủ thể, nguồn lực, một loại vốn và động lực phát triển đất nước giàu mạnh trong kỷ nguyên mới. Cần phải con người hoá, nhân quyền hoá toàn bộ quá trình phát triển đất nước. Cần phải xây dựng và thực hiện chủ thuyết về phát triển con người, quyền con người trong chủ thuyết phát triển đất nước. Nghiên cứu xây dựng và thực hiện Chiến lược phát triển con người Việt Nam, quyền con người thời đại mới.

Con người là tư tưởng, giá trị cốt lõi, giá trị chuỗi, giá trị tổ hợp, xuyên suốt quá trình phát triển đất nước. Phát triển toàn diện, bao trùm con người, nâng cao trí tuệ, năng lực, tiềm năng, khả năng con người để phát huy vai trò con người là trung tâm, mục tiêu, chủ thể, nguồn lực, một loại vốn và động lực phát triển đất nước.

Toàn bộ đường lối, chủ trương của Đảng và chính sách phát triển đất nước nói chung, phát triển các lĩnh vực cụ thể nói riêng ở trung ương và địa phương đều phải lấy con người là trung tâm, mục tiêu, chủ thể, nguồn lực, một loại vốn và động lực phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới.

Thể chế hoá một cách mạnh mẽ về phát triển, phát huy vai trò chủ thể trung tâm, quyền làm chủ của Nhân dân, tạo nguồn lực, động lực phát triển đất nước giàu mạnh trong kỷ nguyên mới.

Nâng cao ý thức là chủ thể trung tâm, vai trò làm chủ, ý thức dân chủ, tính tích cực chính trị - pháp lý, trình độ và năng lực chủ thể, làm chủ của mỗi người dân, khát vọng phát triển đất nước giàu mạnh trong kỷ nguyên mới.

Tài liệu tham khảo

Ban Nội chính Trung ương. (2024). *Tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.

Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*. t1. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.

Quốc hội. (2013). *Hiến pháp nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam*. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.

Tô Lâm. (20/10/2024). Phát huy tính Đảng trong xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam. *Tạp chí Công sản điện tử*. https://tapchicongsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hhp4dK31Gf/content/phat-huy-tinh-dang-trong-xay-dung-nha-nuoc-phap-quyen-xa-hoi-chu-nghia-viet-nam

Võ Khánh Vinh. (chủ biên, 2020). *Tiếp tục đổi mới tư duy pháp lý phục vụ sự nghiệp phát triển đất nước*. Nxb. Khoa học xã hội.